

Viinikanlahden asemakaavan nro 8755 linnustaselvitys

Donna ID-numero: 3 224 518

Päiväys	10/10/2019
Tekijä	FM (biologi) Tommi Lievonen
Projektinumero	YKK64652

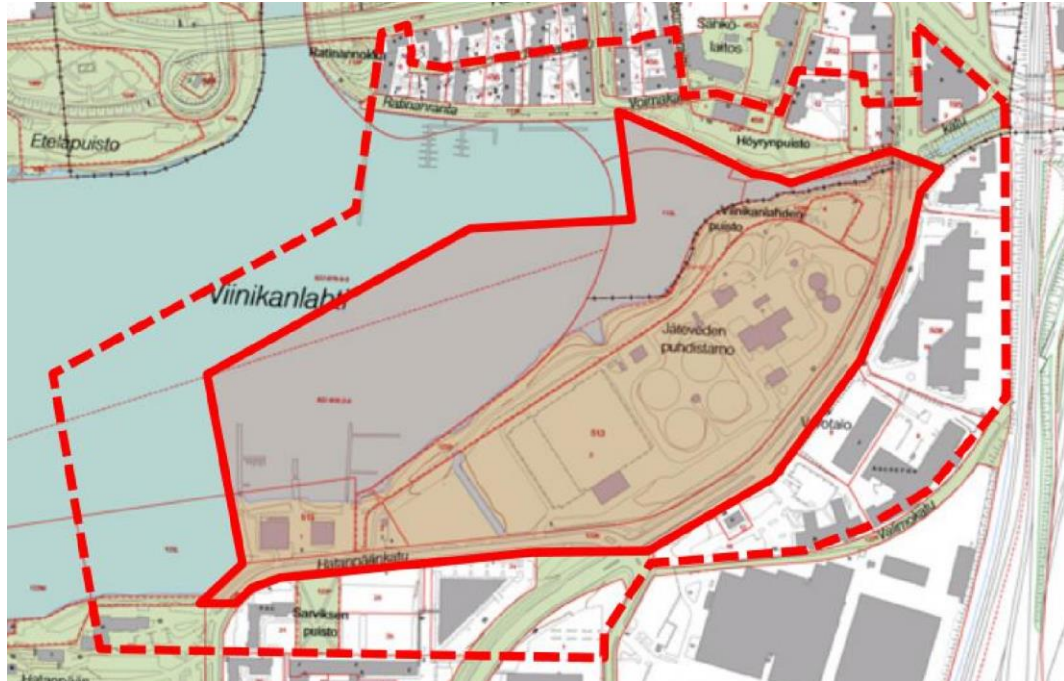

Sisällys

1	Johdanto	2
2	Menetelmät	2
3	Tulokset ja johtopäätökset	3
4	Lähdeluettelo.....	6

1 Johdanto

Tämä linnustaselvitys on tehty Tampereen kaupungin toimeksiannosta liittyen Viinikanlahden uuden asuinalueen asemakaavoitukseen (asemakaava nro 8755). Linnustaselvityksen alue on esitetty kartassa alla (Kuva 1).

Kuva 1. Selvitysalue (punainen yhtenäinen viiva).

2 Menetelmät

Pesimälinnustoa selvitettiin maastossa koko alue kattaen siten, että kaikki alueelta ja sen välittömästä läheisyydestä havaitut lajit kirjattiin ylös kartalle. Myös sellaiset lajit, joiden esiintyminen ei todennäköisesti liittynyt pesintään kirjattiin ylös, mm. ylilentävät ja selkeästi ruokailevat sekä lajit, joiden pesintään ei alueella ole sopivaa ympäristöä. Selvitykset tehtiin poutaisina aamuina, jolloin lämpötila oli noin 6-15 astetta ja tuuli heikkoa, noin 0-3 m/s. Kartoituksen vuorokaudenajan suhteen noudatettiin linnuston kartoituskenttien suositusten (kartoituskenttämenetelmää soveltaen) mukaista aikaa, noin kello 04-10 aamulla. Kartoituspäivät olivat 10.5, 30.5. ja 12.6, yölaulajaselvitys tehtiin 16.6. klo 22-02.

Muuttavaa lajistoa tarkkailtiin 5.4. ja 5.5. noin 15-20 välisenä aikana kummallakin kerralla noin tunnin ajan Viinikanlahden vesialueella. Lintujen koordinaatteja ei merkitty, vaan ainoastaan keräntymät.

Lajiston osalta keskityttiin valtakunnallisesti ja alueellisesti uhanalaisiin (CR, EN, VU) ja silmä-läpidettäviin (NT) lajeihin. Pesimähavainnoiksi tulkittiin sellaiset havainnot, joissa oli syytä epäillä lajin pesintää (laulava koiras, useampi havainto lajista samalla paikalla eri päivinä sopivassa habitaatissa, maastopoikaset, poikasten suojeluun liittyvä käyttäytyminen). Niiden lajien osalta, joista kertyi paljon havaintoja (esim. peippo, västäräkki, talitiainen) on pyritty tekemään reviiertulkinta eli yhdistämään havaintopisteitä siten, kuin alue huomioiden niiden voidaan katsoa liittyvän samaan revieriin. Selvityksestä vastasi pesimälajiston osalta FM (biologi) Tommi Lievonen ja muuttavan ja lepäilevän lajiston kevättarkkailuista FM (biologi) Jaakko Kullberg).

3 Tulokset ja johtopäätökset

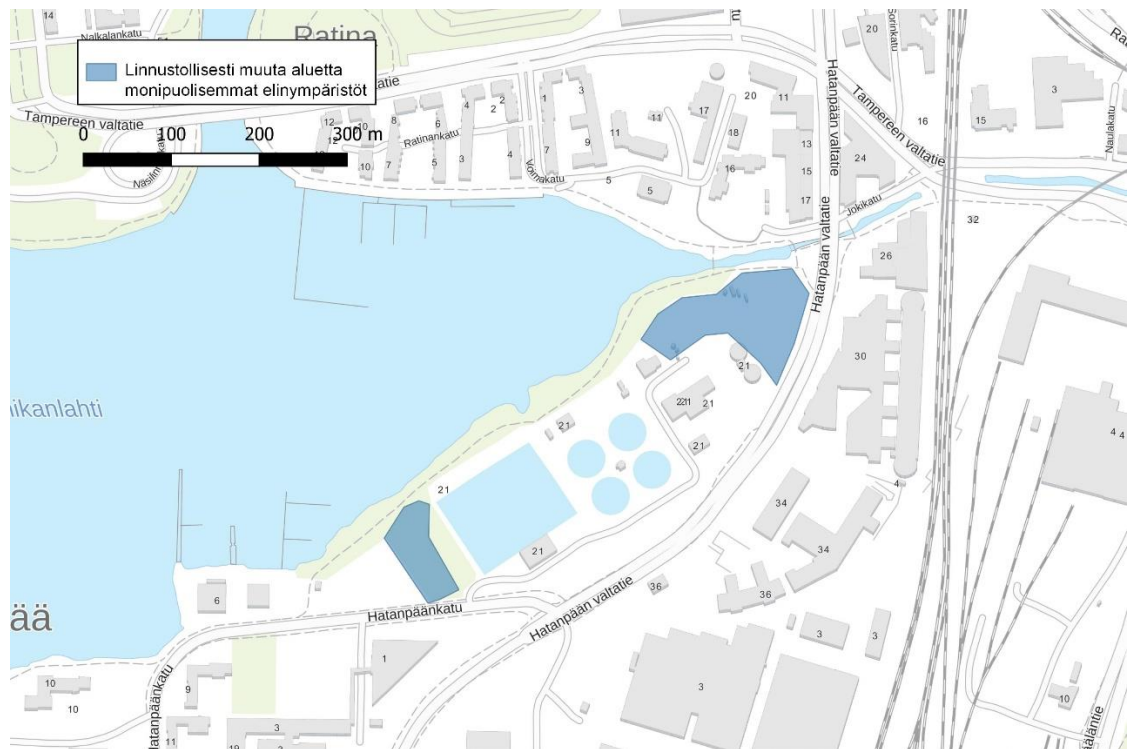
Selvitysalue on kokonaisuudessaan rakennettua ympäristöä tai puisto-ympäristöä, jossa ihmisen vaikutus näkyy monin tavoin myös lajistossa. Rannat ovat puistoa ja rehevää kasvillisuutta on vähän. Linnuston osalta vesialue on lähinnä merkityksellinen muutonaikaisena kerääntymäpaikkana. Talvehtiville lajeille lahden sulana pysyvä osa on suotuisa talvehtimisalue. Kaikkiaan alueella tehtiin havaintoja yhteensä 34 lajista. Pesiviksi tai mahdollisesti pesiviksi arvioitiin havaintojen perusteella 18 lajia (kuva 2). Eniten havaintoja kertyi kuudesta lajista (västäräkki, peippo, räkättirastas, viherpeippo, talitiainen ja naurulokki). Uhanalaiseksi (Hyvärinen et al. 2019) luokiteltavia (vaarantunut, VU; erittäin uhanalainen EN) lajeja havaittiin yhteensä 6 lajia ja silmälläpidettäviä (NT) 6 lajia. Varsinaisista yölaulajista havaittiin ainoastaan satakieli.

Laji	Havaintojen lukumäärä käyntikerroittain				Yhteensä	Parimääräarvio	Suojelustatus
	10.5.2019	12.6.2019	16.6.2019	30.5.2019			
haarapääsky (<i>Hirundo rustica</i>)				1	1	0	VU
harakka (<i>Pica pica</i>)		4			4	0-1	NT
harmaalokki (<i>Larus argentatus</i>)		1			1	0	VU
hemppo (<i>Linaria cannabina</i>)	1				1	0	
isokoskelo (<i>Mergus merganser</i>)	2				2	0	NT
kalalokki (<i>Larus canus</i>)	4	2	1	1	8	1-2	
kalatiira (<i>Sterna hirundo</i>)	1	1			2	0	
kesykyyhky (<i>Columba livia domestica</i>)				1	1	0-1	
kirjosieppo (<i>Ficedula hypoleuca</i>)	1			2	3	1-2	
kottarainen (<i>Sturnus vulgaris</i>)	1				1	0	
käpytikka (<i>Dendrocopos major</i>)		1			1	0	
meriharakka (<i>Haemantopus ostralegus</i>)	1			1	2	0	
naakka (<i>Corvus monedula</i>)	1	1		1	3	0	
naurulokki (<i>Chroicocephalus ridibundus</i>)	3	3		4	10	0	VU
pajulintu (<i>Phylloscopus trochilus</i>)	3			2	5	2	
peippo (<i>Fringilla coelebs</i>)	6	5		10	21	3-4	
pensaskerttu (<i>Curruca communis</i>)	1				1	0	NT
punakylkirastas (<i>Turdus iliacus</i>)	3	1		3	7	2-4	
punarinta (<i>Erithacus rubecula</i>)		1			1	1	
punavarpunen (<i>Erythrura erythrura</i>)		1			1	0	NT
rantasipi (<i>Actitis hypoleucos</i>)	3				3	1	
räkättirastas (<i>Turdus pilaris</i>)	7	7	1	5	20	3-5	
satakieli (<i>Luscinia luscinia</i>)		1	1		2	1	
silkkiuikku (<i>Podiceps cristatus</i>)	1	1		1	3	0-1	NT
sinisorsa (<i>Anas platyrhynchos</i>)	1	1		1	3	1	
siniitiainen (<i>Cyanistes caeruleus</i>)	4	3			7	2-3	
talitiainen (<i>Parus major</i>)	2	7		1	10	2-3	
tervapäsky (<i>Apus apus</i>)		1		3	4	0	EN
tikli (<i>Carduelis carduelis</i>)	3	1			4	0-1	
varis (<i>Corvus corone cornix</i>)	2	2			4	0	
varpunen (<i>Passer domesticus</i>)	1	2			3	0	EN
viherpeippo (<i>Chloris chloris</i>)	1	6		3	10	1	EN
vihervarpunen (<i>Spinus spinus</i>)		1			1	0	
västäräkki (<i>Motacilla alba</i>)	6	10		6	22	3-4	NT
Yhteensä	59	64	3	46	172		

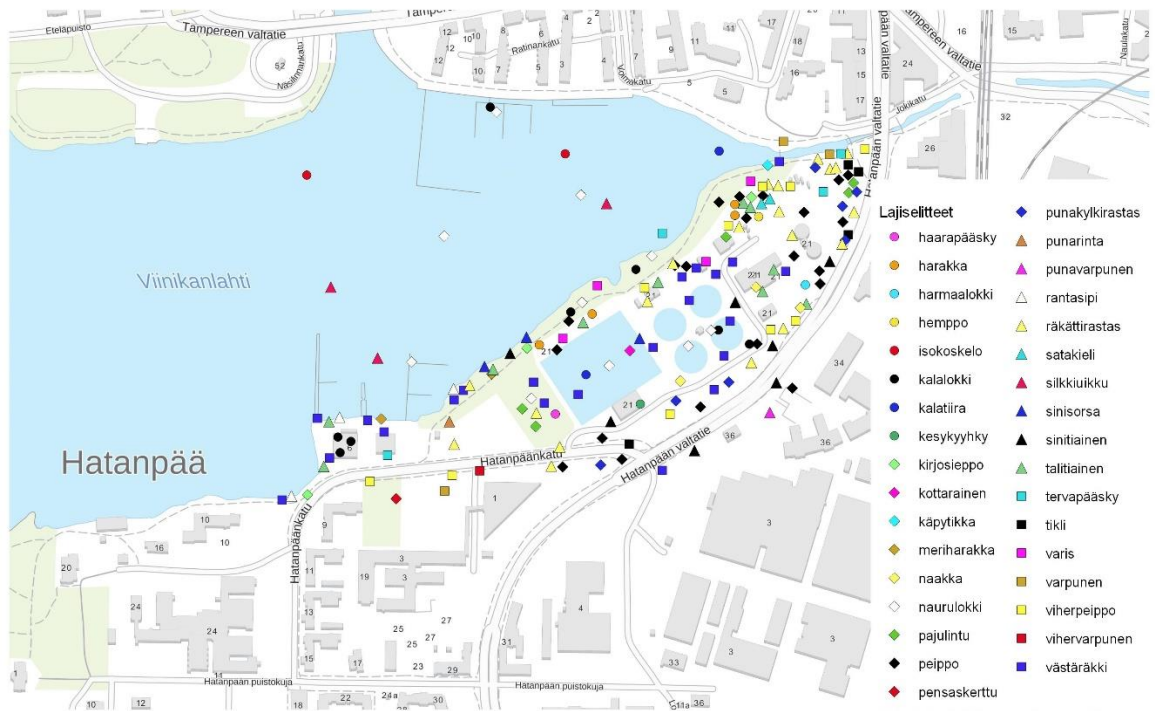
Kuva 2. Kaikki pesimäselvityksessä havaitut lajit, havaintokerrat havaintopäivittäin, havaintojen kokonaismäärät, parimääräarvio pesiviksi arvioidusta lajeista ja lajien uhanalaisuusluokitus. Pesiviksi arvioidut lajit korostettu vaaleanvihreällä taustalla. Parimääräarvio on tehty osan lajien kohdalla yhdistämällä eri havaintoja.

Yhden pesimäkauden selvitys kuvaa sen hetkistä tilannetta ja vuosien välillä on vaihtelua. Viinikanlahden selvitysalueen tapauksessa tulosten perusteella voidaan kuitenkin melko luotettavasti arvioida alueen linnustollista arvoa ja mahdollista lajistoa. Tämä johtuu siitä, että alue on suurelta osin rakennettua ympäristöä, joka koostuu erilaisista rakennuksista ja asfalttipinnoista. Toisaalta alueella on paljon puistomaista, puoliavointa maastoa. Molemmissa ympäristöissä lajien havainnointi on helppoa ja toisaalta jo ympäristöjenkin perusteella voidaan päätellä luonteenomainen lajisto.

Selvitysalueelta voidaan katsoa löytyvän kaksi aluetta, joissa sekä lajimäärä että yksilömäärä on pesivien lajien osalta muita selvitysalueen osia suurempi. Nämä alueet on esitetty kuvassa 3. Niiden osalta voidaan todeta, että niillä kasvillisuus on rehevämpää, suojaisempaa ja monipuolisempaa kuin hoidetuilla tai rakennetuilla alueilla. Eteläisemmässä kohteessa suojaa antaa ojan varren pensaikko ja puusto, pohjoisessa taas osa aidatusta alueesta on jäänyt rakentamatta ja saanut kasvaa vapaasti (myös osin aidan ulkopuolella). Nämä alueet eivät sinänsä ole linnustollisesti paikallisestikaan erityisen arvokkaita kokonaisuuksia jo pienialaisuutensaakin vuoksi, mutta muuhun rakennettuun tai puistoympäristöön verrattuna ne tarjoavat enemmän pesintämahdollisuuksia.

Kuva 3. Linnustollisesti runsaslajisemmat ja yksilömääriltäänkin runsaammat pesivän lajiston alueet. Alueet ovat ainakin osin jokseenkin hoitamattomia ja luonnontilaisen kaltaisia, suojaisia, reheviä alueita. Näin ollen ne tarjoavat tietyille lajeille (esimerkiksi peippo, pajulintu, tiaiset, rastaat, satakieli, kirjosiippo) muuta ympäristöä paremmat mahdollisuudet pesintään.

Kuva 4. Selvitysalueelta tehdyt lajihavainnot (mukana kaikki havainnot).

Muuttavan lajiston osalta voidaan todeta, että huhtikuussa pääosa lepäilijöistä oli lokkeja (naurulokkia eniten, 160 yksilöä, kalalokkeja 35, harmaalokkeja 10) sekä vesialueella että puhdistamon alueella. Harmaalokkeja ei havaittu puhdistamolla ollenkaan. Vesilintuja oli vähän (sinisorsa 14, telkkä 1). Toukokuussa tilanne oli samankaltainen; havaitut linnut olivat pääosin lokkilintuja (naurulokki 57, kalalokki 35, harmaalokki 2, kalatiira 2). Sorsalinnut olivat vähälukuisempia (sinisorsa 12, telkkä 1, isokoskelo 2).

Muutamana päivän tarkkailut antavat tietenkin vain hetkellisen kuvan muutolla levähtävien lajien tilanteesta. Selkeämpi kokonaiskuva koko lahden alueesta on mahdollisuus muodostaa Pirkanmaan lintutieteellisen yhdistyksen MAALI-raportista. Maakunnallisesti tärkeiden lintualueiden selvittäminen ja nimeäminen (MAALI) on BirdLifen valtakunnallinen hankekehys, jossa alueelliset lintuyhdistykset tunnistavat alueensa maakunnallisesti tärkeät lintualueet. Viinikanlahti on osa MAALI-alueita (Pirkanmaan Lintutieteellinen Yhdistys ry 2014). MAALI-hankkeen loppuraportissa todetaan seuraavaa:

”Tammerkosken alajuoksun sula-alue Pyhäjärven Viinikanlahdella on säännöllinen merkittävä keväinen kerääntymäalue vesi- ja lokkilinnuille. MAALI-alueen koko on 102 ha. Tunnetuin se on huhtikuuisista lokkikerääntymistään, kun lokit tulevat levähtämään ja yöpymään sulan reunoille suurin määrin. Sorsalinnuille se on myös huomattava kerääntymäalue kuten myös kuikkalinnuille, mutta ei kookkaimmille vesilinnuille.

Enimmillään lahdella on havaittu 101 tukkasotkaa, 184 telkkää, 45 kaakkuria, peräti 22 000 naurulokkia, 1160 selkälokkia ja lisäksi 36 merilokkia. Harmaa- ja kalalokkeja on myös tuhansittain.

Alkukevästä sulan merkitys on suurimmillaan, kun muualla ei niitä paljoa vielä ole. Kevään edetessä sula kasvaa ja vesillä alkava veneily ja soutu aiheuttaa häiriötä levähtäjille.”

Selvitysalue on osa muutonaikaista kokoontumisaluetta, mutta raportin mukaan keskeisin levähdysalue ei juurikaan ulotu kaavan alueelle. Tätä käsitystä tukee myös tämän linnustoseelvityksen yhteydessä tehdyt havainnot.

Kuva 5. Viinikanlahden MAALI-alueen rajausta.

Kaavan tavoitteena on osoittaa alueelle asumista ja palveluja. Kuitenkin rannan osalta pyritään säilyttämään alue virkistyskäytössä (Tampereen kaupunki 2019). Alueen rakentaminen ei käytännössä aiheuta merkittäviä muutoksia linnustossa rakentamisen alueella, joskin lajisto todennäköisesti yksipuolistuu ja lukumäärät pienenevät. Mikäli pusikkoisia alueita säilytetään (linnuston kannalta olennaisimmat alueet, kuva 3), säilyy lajisto osapuilleen samankaltaisena. Myös puhdistamoalaiden todennäköinen poistuminen vähentää huomattavasti etenkin lokkilintujen määrää alueella, mutta tällä ei voida katsoa olevan linnustollisesti merkitystä.

Mahdolliset rakentamisen suorat vaikutukset Viinikanlahden MAALI-alueeseen ja muutolla levähtävään sekä talvehtivaan lajistoon lahdella eivät ole merkittäviä. Vaikutuksia voi lähinnä aiheutua siitä, mikäli liikenneolosuhteet lahdella muuttuvat rakentamisesta johtuen (esimerkiksi veneliikenne lahdella lisääntyy huomattavasti). On kuitenkin huomioitava, että ei ole kovin todennäköistä, että liikenne lisääntyy talven aikana sulana pysyvässä osassa ja myöskään liikenteen huippukohta ei todennäköisimmin ajoitu aikaiseen kevääseen, jolloin lintuja kerääntyy lahdelle. Näin ollen voidaan arvioida, että asemakaavan muutos ei todennäköisesti aiheuta merkittäviä haitallisia vaikutuksia Viinikanlahden aluetta vesilinnustolle.

4 Lähdeluettelo

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kempainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Koskimies, P. & Väisänen, R. 1986: Linnustoseurannan havainnointiohjeet. Helsingin yliopiston eläinmuseo.

Pirkanmaan Lintutieteellinen Yhdistys ry 2014: Pirkanmaan tärkeät lintualueet – Loppuraportti MAALI-hankkeesta.

Tampereen kaupunki 2019: Asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelma, XXII(Hatanpää), XIII(Ratina), Viinikanlahden alue, asemakaava nro 8755. [www-sivut \(10.10.2019\), https://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8755/oas/8755_oas_190221.pdf](https://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8755/oas/8755_oas_190221.pdf)

Tampereen kaupunki 2013: Tampereen kaupungin luonnonsuojeluohjelma 2012 – 2020, Ympäristönsuojelun julkaisuja 1/2013.

Tampereen kaupunki 2003: Tampereen kaupungin arvokkaat luontokohteet 2003.

Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. 2016: Suomen lintujen uhanalaisuus 2015 – The 2015 Red List of Finnish Bird species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 49 s.